

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Hannu Tuononen

MAATALOUDEN NYKYTILA JA TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT
KESKI-KARJALASSA 2010

Opinnäytetyö
Tammikuu 2013

OPINNÄYTETYÖ

Kevät 2013

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Sirkkalantie 12 A 2

80100 Joensuu

Puh. (013) 260 6900

Tekijä

Hannu Tuononen

Nimeke

Maatalouden nykytila ja tulevaisuuden näkymät Keski-Karjalassa 2010

Toimeksiantaja ProAgria Pohjois-Karjala

Tiivistelmä

Opinnäytetyössä selvitettiin Keski-Karjalan kuntien (Kitee, Kesälahti, Tohmajärvi ja Rääkkylä) maatalouden tilakohtaista nykytilaa ja odotettavissa olevia muutoksia. Työn tarkoitus oli kartoittaa halukkuutta yhteistoimintaan tuotannossa ja tilusjärjestelyissä sekä rakentamissuunnitelmia, kiinnostusta yhteisnavettahankkeisiin ja sukupolvenvaihdossuunnitelmia. Työssä selvitettiin myös eri tuotantosuuntien tilakohtaisten painoarvojen mahdollisia muutoksia sekä tuotannon jatkumista 15 vuoden kuluttua.

Tässä kvantitatiivis-kvalitatiivisessa survey-tutkimuksessa aineisto kerättiin postikyselynä vuonna 2010 tukia hakaneilta 670 maatalousyrittäjältä. Kyselyyn vastasi 130 maatalousyrittäjää ja vastausprosentti oli 19,4 %. Saadusta aineistosta tehtiin kaksi opinnäytetyötä. Toisen laati agrologiopiskelija Paula Häyrynen Kiteen maatalouden kehityksestä.

Tutkimukseen vastanneilla oli runsaasti halukkuutta yhteistyöhön tuotannollisessa toiminnassa. Myös hyvin sitoviin maataloustuotannon järjestelyihin, kuten yhteisnavetta- ja tilusjärjestelyihin, oli hieman halukkuutta. Sukupolvenvaihdos tapahtuu 6,6 %:lla kysymykseen vastanneista (N=122) varmasti viiden vuoden aikana, keskimäärin 1,6 vaihdosta vuodessa. Sillä tahdilla sukupolvenvaihdokset kestäisivät 76,25 vuotta.

Vastaajista 39,2 % (N=127) uskoo tilan olevan tuotannossa suvun hallussa myös 15 vuoden kuluttua. Epätietoisten ja niiden osuus, jotka olettavat tuotannon loppuvan, oli yhtä suuri, 26,9 %.

Kieli Suomi

Sivuja 43 + 1 liite

Asiasanat

Kartoitus, maatalous, tulevaisuus, sukupolvenvaihdos

 <p>NORTH KARELIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES</p>	<p>THESIS January 2013 Degree Programme in Rural Industries</p> <p>Sirkkalantie 12 A 2 FIN 80100 Joensuu Tel. 358-013-260 6900</p>	
<p>Author(s)</p> <p>Hannu Tuononen</p>		
<p>Title</p> <p>Present and Future Situation of Farming in Central Karelia 2010 Commissioned by Organisation of Development of agriculture in North Karelia ProAgria Pohjois-Karjala</p>		
<p>Abstract</p> <p>The aim of this thesis was to describe the present and future situation of farming in Central Karelia (Kitee, Kesälahti, Tohmajärvi, and Rääkkylä) nowadays and in the future.</p> <p>Questionnaire was done about the opinions and willingness of farmers to cooperate for example in production, in generation transfer and interest in a common cow house projects. The farmers estimated their production after 15 years and what they will produce in short-term future (five years). In this quantity-quality survey research the data were collected by means of a questionnaire. It was sent to 670 farmers in Central Karelia, of whom 130 answered. The answering rate was 19.4. There were two theses made from this data. The other thesis was made by Paula Häyrynen concerning the development of agriculture in Kitee.</p> <p>Many farmers who answered were willing to arrange production in cooperation with other farmers. A few farmers were also interested in building a cooperative cow house. Some farmers were interested in arranging a new order of fields by exchanging them with other farmers. Generation transfer within five years will be done by 6.6 % of those who answered (N122). It is an average 1.6 generation transfers per year. It would take 76.25 years to complete.</p> <p>The farmers who answered (N127) expect that 39.2 % of farms will be in production by relatives after 15 years. Share of uncertain farmers and those who supposed to end farming was equal, 26.9 %.</p>		
<p>Language English</p>	<p>Pages 43 + 1 appendix</p>	
<p>Key words</p> <p>farming, future, cooperation, generation transfer</p>		

Sisältö	
Nimiö	
Tiivistelmä	
Abstract	
1 Johdanto	6
2 Tutkimuksen tausta, käsitteitä ja viitekehys	8
2.1 Tutkimuksen tausta	8
2.2 Käsitteitä ja lyhenteitä.....	8
2.3 Maataloustuotantoon vaikuttavia tekijöitä	10
2.3.1 Globaalit muutokset ja EU:n vapaat markkinat.....	10
2.3.2 Suomen maatalouden kehitys – asiantuntijakäsitykset	11
2.3.3 Maatalouspolitiikan uudistuksia EU:ssa ja Suomessa.....	13
2.4 Maatalouden haasteet ja mahdollisuudet Suomessa	15
3 Tutkimuksen tarkoitus ja aiheen rajausta.....	16
4 Tutkimuksen toteutus: aineisto, aineiston keruu-, tutkimus- ja analyysimenetelmät	17
4.1 Aineiston keruu ja kohde	17
4.2 Tutkimus- ja analyysimenetelmä	18
4.3 Tutkimusaineiston käsittely ja analyysi	19
5 Tulokset ja niiden tulkinta.....	20
5.1 Nykytilanne 2010	20
5.1.2 Viljelijöiden ikärakenne ja tilakokoluokat.....	20
5.1.3 Kotieläintuotanto.....	21
5.2 Tulevaisuudensuunnitelmat.....	22
5.2.1 Sukupolvenvaihossuunnitelmat lähitulevaisuudessa.....	22
5.2.2 Rakentamissuunnitelmat	24
5.2.3 Tuotannon jatkuminen 15 vuoden kuluttua.....	26
5.2.4 Kasvavat tuotannonalat.....	27
5.2.5 Vähenevät tuotannonalat.....	29
5.3 Yhteistoiminta	30
5.3.1 Yhteisnavetta.....	31
5.3.2 Tilojen välinen yhteistoiminta.....	31
5.4 Tilusjärjestelyt.....	34
5.5 Maaseutuyrittäjien ehdotuksia yhteistyön tiivistämiseksi ja tuotannon tehostamiseksi.....	35
6 Pohdinta.....	37
6.1 Tarkastelu.....	37
6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja virhemahdollisuudet	39
6.3 Tutkimuksen eettisyys	40
6.4 Toimenpidesuosituksien ja jatkotutkimukset.....	40
Lähteet.....	42

Liitteet

Liite 1. Maatalouden nykytila ja tulevaisuuden näkymät Keski-Karjalassa

Kuviot

Kuvio 1. Maatalouden sidokset

Kuvio 2. Sukupolvenvaihdossuunnitelmat

Taulukot

Taulukko 1. Yrittäjien ikäluokkajakauma

Taulukko 2. Yrittäjien ikäluokkajakauma ja tilojen kokoluokat

Taulukko 3. Vuokrattu ja oma viljelypinta-ala

Taulukko 4. Kotieläintuotantosunnat tiloittain

Taulukko 5. Luokitellut tilakohtaiset lehmämäärät

Taulukko 6. Emolehmätilojen kokoluokittelu

Taulukko 7. Sukupolvenvaihdon ajoitus 5 vuoden sisällä

Taulukko 8. Spv-suunnitelmat tilakokoluokittain

Taulukko 9. Emolehmätilojen sukupolvenvaihdossuunnitelmat

Taulukko 10. Rakentamissuunnitelmat

Taulukko 11. Lypsykarjatilojen rakentamissuunnitelmat

Taulukko 12. Oletus tuotannon jatkumisesta 15 vuoden kuluttua

Taulukko 13. Tuotannon jatkuvuus 15 vuoden kuluttua

Taulukko 14. Maidontuotannon kasvulukemat prosentteina karjakokoluokittain 5 v. aikana

Taulukko 15. Eri tuotantosuuntien tilakohtaisen merkityksen kasvu

Taulukko 16. Naudanlihantuotannon tilakohtaisen merkityksen väheneminen

Taulukko 17. Eri tuotantosuuntien tilakohtaisen merkityksen väheneminen

Taulukko 18. Kiinnostus yhteisnavettainvestointiin

Taulukko 19. Kiinnostus rehuntuotantoon kaikilla tiloilla

Taulukko 20. Rehuntuotannosta kiinnostuneet lypsykarjatilat

Taulukko 21. Kiinnostus lannan vastaanottoon

Taulukko 22. Koneurakoinnista kiinnostuneet tilat

Taulukko 23. Lypsykarjatilojen kiinnostus koneurakointiin

Taulukko 24. Kiinnostus hiehofasvatukseen

Taulukko 25. Hiehofasvatuksesta kiinnostuneet lypsykarjatilat kokoluokittain

Taulukko 26. Kiinnostus lihantuotantoon

Taulukko 27. Halukkuus tilusjärjestelyihin

Taulukko 28. Lypsykarjatilojen halukkuus tilusjärjestelyihin

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheen tekee ajankohtaiseksi maitomäärien väheneminen 2009 Pohjois- ja Etelä-Karjalan maakunnissa ainoina maakuntina Suomessa. Jos maidontuotanto vähenee liikaa, muun muassa maakunnan meijerin ja muiden elintarvikejalostuslaitosten tulevaisuus on uhattuna. Olen kiinnostunut maatalouden kehityksestä, sen nykytilasta ja tulevaisuudesta. Maatalouden toimintaympäristö on muutospaineiden alla. Maidontuotannon kannattavuus on heikentynyt ja johtanut maidontuotannon ja maatilojen vähenemiseen.

Opinnäytetyö on tehty maatilakyselytutkimuksesta, jonka toimeksiantajina ovat Kiteen kaupungin maaseututoimi, ProAgria Pohjois-Karjalan Maitoa markkinoille -hanke ja Pellot tuottamaan – hanke. Hankkeisiin liittyvän kysely tehtiin Keski-Karjalan (Kitee, Kesälahti, Rääkkylä ja Tohmajärvi) maatiloille. Kyselyn käytännön toteutuksesta vastasivat agrologiopiskelijat Paula Häyrinen ja Hannu Tuonen, jotka tekevät aineistosta kaksi opinnäytetyötä.

Opinnäytetyön ohjaajana toimii lehtori Anne Poutiainen. Sidosryhmiä ovat ProAgria Pohjois-Karjala, Karelia-ammattikorkeakoulun¹ Biotalouskeskus, maatilayrittäjät, Keski-Karjalan alueen kunnat ja kuntien maaseututoimet. Lisäksi sidosryhmiin kuuluvat Hyvinvoinnissa maaseudun voima -hanke, ItäMaito OK, Kiteen Meijeri Oy, Kiteen Seudun OP (Kitee ja Tohmajärvi), Rääkkylän OP ja Kesälahden OP.

Opinnäytetyössä kartoitetaan keskikarjalaisten maatalousyrittäjien tulevaisuudennäkymiä ja kiinnostusta vastata ajan haasteisiin mm. yhteistoimintaa ja yksikkökokoa lisäämällä sekä kiinnostusta tilusjärjestelyihin ja investointeihin. Opinnäytetyössä selvitetään lisäksi eri tuotantosuuntien tilakohtaisen suhteellisen merkityksen muuttumista, sukupolvenvaihdostilannetta lähitulevaisuudessa, tilojen tavallisimpien töiden ulkoistamista, tilan ulkopuolella työskentelyä, vapaa-

¹ Opinnäytetyössä käytetään selkeys- ja yhdenmukaisuussyistä Karelia-ammattikorkeakoulu- ja Karelia-amk-sanamuotoja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu- ja PKAMK-termien asemesta.

ajan riittävyyttä, viljelypinta-aloja, tuotantosuuntien nykytilaa ja niiden odotettavissa olevia muutoksia sekä viljelijöiden koulutustaustaa.

Tarkemman tarkastelun kohteena on, millaisia rakennusinvestointeja aiotaan tehdä ja halutaanko osa tilan töistä ulkoistaa. Lopuksi kysytään omia ehdotuksia tilojen välisen yhteistyön tiivistämiseksi ja tuotannon tehostamiseksi. Oletus on, että tulevaisuudessa tilojen määrä vähenee, tilakoko kasvaa ja tilakohtainen eläinmäärä lisääntyy ja tuotanto keskittyy pääasiassa maidontuotantoon ja rehujen tuottamiseen nautaeläimille. Kotieläintiloja siirtyy kasvinviljelytiloiksi sekä huonoimmat pellot metsitetään. Maatalouden tulevaisuuden kehitystä ohjaa ratkaisevasti investoinnit ja se että saadaanko yritykseen jatkaja. Investointien edellytys on luottamus tuotannon kannattavuuteen.

2 Tutkimuksen tausta, käsitteitä ja viitekehys

2.1 Tutkimuksen tausta

Maataloustuotannon kannattavuus on heikentynyt muun muassa maatalouden tukien ja alenemisen ja halvempien tuontielintarvikkeiden vuoksi. Myös tuotantovälineiden ja -tarvikkeiden hintojen nousu on heikentänyt tuotannon kannattavuutta kaikilla maatalouden perustuotantoaloilla. Se aiheuttaa epävarmuutta tuotannon edellytyksistä tulevaisuudessa ja johtaa investointien sekä sukupolvenvaihdoiksi vähenemiseen, jotka ovat maataloustuotannon perusedellytyksiä. Ilman niitä tuotanto vähitellen hiipuu ja loppuu. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan lähinnä maidontuotantoa, koska se on Keski-Karjalan tärkein tuotantosektori.

2.2 Käsitteitä ja lyhenteitä

CAP. Common Agricultural Policy, eli Euroopan unionin yhteinen maatalouspolitiikka. Ohjaa jäsenmaiden maataloustuotantoa ja tuotteiden markkinoita. Unionin sisäisten hintojen aleneminen määrätyn tason alapuolelle estetään interven-tioin ja tuontielintarvikkeiden hintataso kohotetaan EU-hintojen tasolle tullien avulla. Ylijäämätuotanto viedään EU:n vientituen avulla yhteisön ulkopuolelle. CAP markkina- ja tilatuet ovat merkittävä osa maatalouden tuloista.

Maataloushallinnon yhteistoiminta-alue (maataloushallinnon alueellinen yksikkö). Tilojen määrän vähentyessä ja yhteiskunnan säästövelvoitteiden pakottamana kunnat yhdistävät maataloushallintonsa, jonka tavoitteena on muodostaa vähintään 800 tilan aluehallintoyksikköjä (Finlex 2010). Keski-Karjalassa se tarkoittaa Kiteen, Tohmajärven, Rääkkylän ja Kesälahden maataloushallintojen yhdistämistä.

Maidontuotantoyksikkö voi olla esimerkiksi 300 lehmää. Tarvittavan pääoman suuruuden vuoksi omistuspohja voi olla muun muassa yhtymä tai oy. Riskien jakamisessa auttaa hajautettu omistus. (Stedt 2009.)

Maitoa markkinoille -hankkeen tavoitteena on saada aikaan maitotilojen investointeja, joilla voidaan korvata maidon tuotannosta luopuvien tilojen tuotanto. On tärkeää saada syntymään riittävä määrä sopivankokoisia maidontuotantokeskittymiä, jotka muodostavat tuotannon perusrungon jatkossa. (Proagria Pohjois-Karjala 2011.) Näiden toiminnan edellytyksenä on riittävä peltoala lähiympäristössä, joka mahdollistaa logistisesti järkevällä tavalla rehuntuotannon ja lannan sijoittamisen.

Tilusjärjestelyssä suunnitellaan ja toteutetaan alueelle uusi kiinteistöjaotus. Se tarkoittaa tilusten vaihtoja ja tilojen rajojen muuttamista, jossa tilojen sijainti ja muoto muuttuu. Pyrkimyksenä on ratkaista maankäyttöongelmia maanomistajien tavoitteiden mukaisesti. Vaihdoissa tarkastellaan myös tilusten kuivatusjärjestelyä, liikenneyhteyksiä talouskeskukseen sekä muotoa, ne pyritään tekemään järkevän muotoisiksi. Vaihdoissa pellot jyvitetään mm. maalajin ja viljeltävyyden perusteella. Siis hyvä pelto saa enemmän arvoa kuin huono pelto. Toimenpide on tilakauppaan rinnastettavissa oleva toimenpide, joka rekisteröidään. (Maanmittauslaitos 2012.)

Maitokiintiöjärjestelmä. Maidon ylituotannon rajoittamiseksi laaditussa järjestelmässä on asetettu tila- ja maakohtaiset kiintiöt. Suomessa siirryttiin kansalliseen kiintiöjärjestelmään vuonna 1985. Vuonna 1995 Suomi liittyi EU:n kiintiöjärjestelmään, jossa Suomen kiintiö on 2 342 milj. kg meijerimaitoa ja 10 milj. kg suoramyyntikiintiö. Kiintiön ylittävältä osuudelta tuottaja joutuu maksamaan kiintiön ylitysmaksua. Suomen osuus on EU:n maidontuotannosta 1–2 %. (Finlex 2008.)

Pellot tuottamaan -hankkeessa luodaan sopimusmallit. Nämä turvaavat maidontuotantokeskittymien ja niiden kanssa yhteistyötä tekevien kasvinviljely- ja urakointiyritysten kehittymisedellytykset. (ProAgria Pohjois-Karjala 2011.)

Sukupolvenvaihdos (spv). Maanviljelijän ammattia harjoitetaan tavallisesti omalla tilalla. Se on yleensä sukupolvien jatkumo, jossa tilan luovutusta tavallisesti perhepiirissä nuoremmalle sukupolvelle nimitetään sukupolvenvaihdokseksi. (Juusela & Tuominen 2010, 13.)

Ulkoistaminen. Ulkoistaminen on yrityksen oman organisaation toteuttaman toiminnon siirtämistä ulkopuolisen yrityksen toteutettavaksi (Lukander & Ruohola 2012). Tavallisimmin ostetaan palveluja joissa tarvitaan erikoisosaamista tai -kalustoa. Niistä esim. karjanjalostus-, rakennus-, vero-, viljely- ja sukupolvenvaihdossuunnittelu.

WTO. World Trade Organization. Maailman kauppajärjestöön kuuluu nykyisin 153 jäsenvaltiota, jotka yhdessä muodostavat yli 95 % koko maailman kaupasta. Tärkein tavoite on maailmankaupan vapauttaminen tuontitullit ja vientituet poistamalla. (WTO 2012.)

Yhteisnavetta on vähintään kahden viljelijän omistama tuotantolaitos. Tavallisesti osakkaat viljelevät peltoja omaan lukuun. Tavallinen verotuksellinen hallintayksikkö on maatalousyhtymä. (Helminen 1999.)

2.3 Maataloustuotantoon vaikuttavia tekijöitä

2.3.1 Globaalit muutokset ja EU:n vapaat markkinat

Maailmanlaajuisessa ruuantuotannossa merkittävimmät muutokset 5-10 vuoden aikana ovat WTO-neuvottelujen tulokset ja EU:n maatalouspolitiikka. Pidemmällä aikajänteellä vaikuttavat ilmastonmuutos, väestönkasvu ja fossiilisten polttoaineiden hinta. (Maatalouspolitiikan työryhmä-loppuraportti 2007, 19.)

EU:n tuleva maatalouspolitiikan uudistus tähtää tukien vähentämiseen ja taasaamiseen. Tuotantomäärien perusteella maksettava CAP - tuki on jo lähes loppunut ja muuttunut pinta-alaperusteiseksi. Tilatukimalli on toteutettu parhaita

tuotantoalueita suosien. Ympäristö- ja luonnonhaittatukien kansallisista osuuksista esitetään luovuttavan. Muiden kansallisten tukien käyttömahdollisuutta rajoitetaan.

WTO-neuvottelut tähtäävät unionin ulkopuolisten maiden tuotteiden markkinoillepääsyn helpottamiseen. Siitä hyötyisivät Brasilia, Pohjois-Amerikka ja Uusi-Seelanti. EU olisi menettäjä. Suomen maatalouteen oleellisesti vaikuttaa kolme eri asiakokonaisuutta: vientituki, kotimainen tuki ja markkinoillepääsyasiat, joista Hong Kongissa pidetyssä ministerikokouksessa neuvoteltiin vuonna 2005. Kokous oli jatkoa vuonna 2001 alkaneelle WTO:n Dohan neuvottelukierrokselle maailmankaupan vapauttamisesta. Hong Kongissa päähuomio neuvotteluissa oli vientituessa ja teollisuusmaiden maataloustuotteiden vientitukien lopettamisaikatauluissa. Siellä tehtiin päätös kaikkien eri vientitukimuotojen samanaikaisesta poistamisesta vuoteen 2013 mennessä. (Maidontuotannon tulevaisuuden vaihtoehdot 2007.)

2.3.2 Suomen maatalouden kehitys – asiantuntijakäsitykset

Pasi Rikkonen (2005, 1) toteaa väitöskirjassaan Suomen maatalouden tärkeimpien strategisten haasteiden olevan (1) maatalouden rakennemuutoksen ja erityisesti maaseudun autioitumisen, (2) maataloustuotannon kannattavuuden, (3) kotimaisten elintarvikkeiden kysynnän, (4) EU:n poliittisen ohjauksen maatalouden ja maaseudun kehityskysymyksissä sekä (5) tulevaisuuden maataloustukijärjestelmän muotoutumisen. Väitöskirjan Delfoi-tutkimuksen tulokset osoittavat maataloustuotannon alueellisen keskittymisen jatkuvan.

Etelä- ja Länsi-Suomessa viljellyn peltopinta-alan nähdään alenevan vain hieman. Itä- ja Pohjois-Suomessa odotetaan rajumpaa muutosta. Asiantuntijoiden mediaaninäkemys ennakoi peltopinta-alan voivan vähentyä jopa puoleen vuoden 2001 tasosta vuoteen 2016 mennessä. Maatalouden kokonaistuotannon ennakoidaan sen sijaan vähenevän vain hieman. Tilalukumäärän paneeli ennakoi puolittuvan vuoteen 2016 mennessä vuoden 2000 tasosta. (Rikkonen 2005, 1.) Maatilojen lukumäärän arvioidaan puolittuvan vuoteen 2016 mennessä 78 000 tilasta n. 40 000 tilaan. Vuoteen 2025 asti viljellyn pinta-alan ennustetaan

pysyvän Länsi- ja Etelä-Suomessa n. 1,4 miljoonassa hehtaarissa, mutta Itä- ja Pohjois-Suomessa sen alenevan noin 400 000 hehtaariin. Maidontuotannon ennustetaan vähenevän vuoteen 2025 mennessä n. 200 milj. litraa. Se olisi 8,5 % Suomen 2 352 milj.litran maakiintiöstä. Sekä leipä- ja rehuviljan että naudan- ja sianlihan yhteenlasketun tuotantomäärän oletetaan laskevan nykytasosta 25 % vuoteen 2015 mennessä. (Rikkonen, Aakkula ja Kaivo-oja 2008, 1,2.)

Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko (2010, 22) toteaa maailmassa olevan joka hetki käytettävissä vähemmän luonnonvaroja. Suomi muodostaa lähes ainoan alueen Euroopassa, jossa on tulevaisuuden potentiaalia ruualle, uusiutuvalle energialle ja erilaisiin luontoon perustuville palveluille. Tämän voimavaran merkitystä korostaa ilmastonmuutosta seuraavat vaikutukset.

Jyrki Niemen, Ellen Huan-Niemen ja Janne Niemen (2010,3) mukaan maatalouspolitiikkauudistusten vaikutukset maidontuotantoon prosentteina Suomessa ovat seuraavat: CAP 2003 + terveystarkastus 2008 + kansallisen tuen muutokset 2009 vähentävät tuotantoa n. 3,5 %. Edellisiin lisättynä maitokiintiöstä luopuminen vähentäisi tuotantoa 3.9 % ja vielä edellisiin lisättynä WTO Dohan neuvottelukierroksen vaikutuksen kanssa se olisi n. 4.2 %. Kyseisen tutkimuksen skenaariosimuloinnin perusurana on EU:n maatalouspolitiikan uudistaminen (sisältäen maitokiintiöjärjestelmän lakkauttamisen) ja WTO:n vuonna 2008 tehty neuvotteluesitys maatalouden vientitukien poistamiseksi, maataloustukien leikkaamiseksi ja tuontisuojan madaltamiseksi

EU-tasolla maidon tuottajahinnan alennuksen ollessa 15 % Suomen maidontuotanto vähenisi enintään 10 % vuoden ajanjaksolla 2006 – 2020. (Niemi 2008, 27). Maitokiintiöjärjestelmän alasajo EU:ssa vuoteen 2015 mennessä kiristää kilpailua myös Suomessa tuotannon kasvaessa EU:n parhailla alueilla. Suomalaisen maidontuottajien suunnitelmien toteutuessa rakennekehitys nopeutuu ja keskimääräinen lypsylehmien määrä kohoaa 24 lehmästä 38 lehmään tilaa kohhti vuoteen 2016 mennessä. (Työryhmämuistio mmm 2008,5,57.)

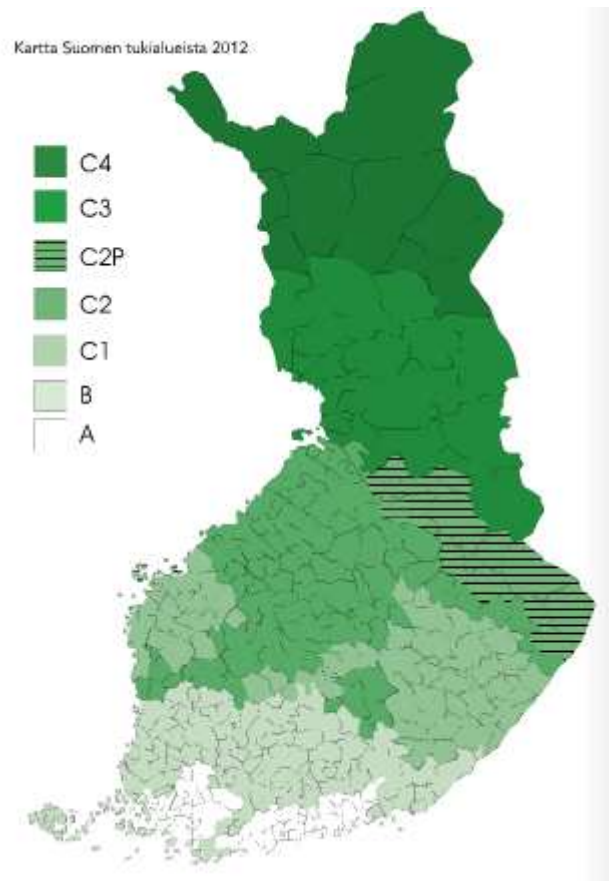
Rajaniemen (2008, 75) mukaan kilpailukyvyyn lisäämisen on avainasemassa. Maidontuotannon kannattavuuden parantamiseksi on tilatasolla keskeisessä asemassa yksikkökoon kasvattaminen, osaaminen, konetöiden ulkoistaminen ja

yhteistyön tilojen kesken. Vuonna 2013 maatalousyrittäjien keski-ikä ennustetaan kasvavan 47,4 vuoteen ja tuotannon keskittyvän Etelä- ja Länsi-Suomeen. (Maa- ja metsätalousministeriö 2006, 6.) Peltolohkojen pienenemisen estämiseksi ja tilusrakenteen parantamiseksi edistetään peltolohkojen tilusjärjestelyjä, jotka mahdollistavat nykyaikaisen viljelyteknologian tehokkaan käytön. (Työryhmämuistio 2005:15,40.) Suomessa on ollut tapana jakaa maata perijöille, jonka seurauksena maatilojen peltolohkot ovat pienentyneet ja saattavat sijaita kaukana toisistaan.

2.3.3 Maatalouspolitiikan uudistuksia EU:ssa ja Suomessa

Meneillään olevat ja tulevat tällä, hetkellä tiedossa olevat maatalouspolitiikan muutokset Suomessa ja EU:ssa ovat:

- v. 2003 -CAP -uudistuspäätös. (Common Agricultural Policy) Tuotantoon perustunut tuki muuttuu pinta-alasidonnaiseksi. Markkinahintojen merkitys kasvaa.
- v. 2007 - 2013 EU:n ohjelmakausi uusi ympäristötuki, eläinten hyvinvointituki.
- v. 2007 neuvotteluratkaisu 141-tuen jatkosta (Etelä-Suomessa Suomen valtion maksama kansallinen tuki). Tuki perustuu liittymissopimuksen 141 artiklaan. Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueilla A ja B kotieläintaloudelle, kasvihuonetuotannolle ja puutarhatuotteiden varastoinnille.

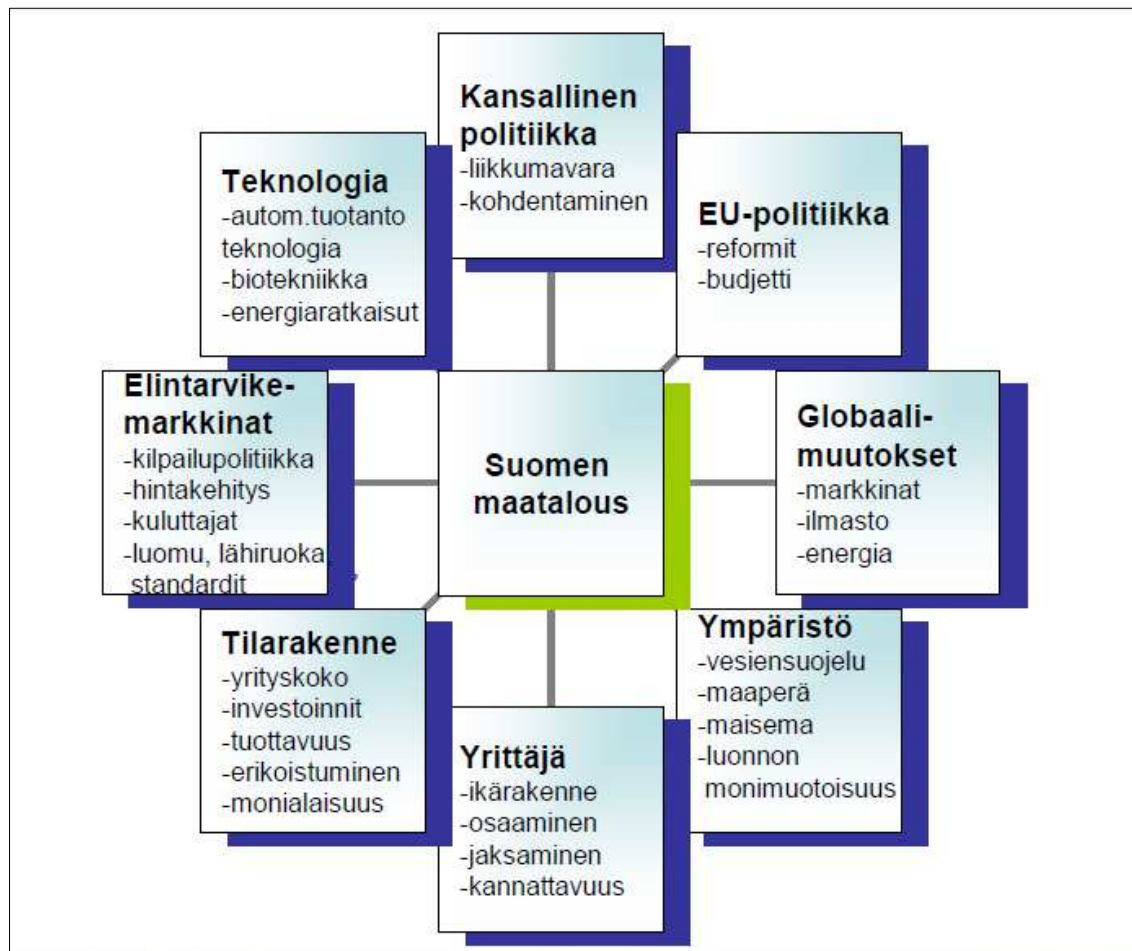

Kuvio 1. Suomen tukialueet 2012 (Mavi 2012)

- v. 2008 neuvotteluratkaisu 142-tuen jatkosta. (Suomen valtion maksama pitkäaikainen Pohjois-Suomen kansallinen tuki) Sitä maksetaan Keski- ja Pohjois-Suomessa, C-tukialueilla liittymissopimuksen 142 artiklan perusteella.
- v. 2008 EU:n yhteisen maatalouspolitiikan terveystarkastus (maitokiintiöjärjestelmä lakkaa 2015)
- v. 2009 - 2011 LFA -tukijärjestelmän uudistus. LFA (Less Favoured Areas) tarkoittaa tukea epäsuotuisille maanviljelysalueille EU:ssa. Esimerkiksi suomalaiset viljelijät saavat tukea pohjoisista ilmasto-oloista aiheutuvan lyhyemmän kasvukauden vuoksi
- v. 2010 - 2011 CAP 2013 -uudistuksen valmistelu
- v. 2014 - 2020 EU:n uusi ohjelmakausi
- v. 2001- 2013 WTO-kierroksen neuvottelut [EU on luopumassa vientitukien käytöstä ja alentamassa tuontisuojaajaa, mistä seuraa maatalouskaupan vapautuminen.] (MAPTEN... 2010, 3.)

2.4 Maatalouden haasteet ja mahdollisuudet Suomessa

Alla olevasta kaaviosta (kuvio 1) näkyy Suomen maatalouden kytkökset lukui-
siin koti- ja ulkomaisiin ilmiöihin, joihin vastaaminen vaatii innovatiivisuutta ja
sopeutumista.

Kuvio 1. Maatalouden sidokset. (Maatalouspolitiikan vaihtoehdot -työryhmä lop-
puraportti 2007, 13)

3 Tutkimuksen tarkoitus ja aiheen raja

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millä keinoilla Keski-Karjalan viljelijät aikovat vastata maatalouden toimintaympäristön muutospaineisiin. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, millaisia ratkaisuja viljelijät aikovat tehdä eri tuotantosuuntien ja yhteistyömuotojen suhteen. Tarkastelun kohteena ovat sukupolvenvaihdos, rehuntuotantoyhteistyö, koneurakointi, lannan vastaanotto, yhteisnavetta ja tilusjärjestelyt.

Tutkimuksella kerättiin aineistoa Kiteen, Tohmajärven, Rääkkylän ja Kesälahden kuntien alueen maatalousyrittäjiltä ProAgria Pohjois-Karjalan Maitoa markkinoille- ja Pellot tuottamaan -hankkeita varten. Ensimmäisessä hankkeessa selvitettiin maatalousyrittäjien halukkuutta suurempien maidontuotantoyksiköiden perustamiseen ja siihen liittyvään yhteistoimintaan. Pellot tuottamaan -hanke nivoutuu edelliseen rehuntuotannon ja peltojen käytön rationalisoinnin näkökulmasta. Lisäksi mukana oli paikallisen maataloushallinnon uudelleenjärjestelyyn liittyviä kysymyksiä.

4 Tutkimuksen toteutus: aineisto, aineiston keruu-, tutkimus- ja analyysimenetelmät

4.1 Aineiston keruu ja kohde

Maatilakysely toteutettiin Keski-Karjalan kunnissa Kiteellä, Tohmajärvellä, Rääkkylässä ja Kesälahdella. Kyselytutkimuksen kohdejoukoksi rajattiin kyseisten kuntien vuonna 2010 maataloustukea hakeneet maaseutuyrittäjät. Osoitetiedot saatiin kuntien maaseutuviranomaisilta ja tietoja käytettiin heidän luvallaan.

Kyselykaavakkeet lähetettiin tiloille kesäkuun puolivälissä 2010 normaalina toisen luokan postina. Kopiointi- ja postikulusta vastasi ProAgria Pohjois-Karjala. Tiloille lähetettiin saatekirje maataloustiedotteen mukana ja paikallislehdessä kerrottiin tulevasta kyselystä etukäteen. Vastausaikaa oli 15.7.2010 saakka. Kyselylomakkeella oli osoite sähköiseen linkkiin, jolla pääsi vastaamaan Typala-palautejärjestelmän kautta Internetissä.

Kirjallisia kyselykaavakkeita lähetettiin tukia hakeneille 670 tilalle kesäkuussa 2010. Kesälahdelle lähetettiin 83, Kiteelle 274, Rääkkylään 145 ja Tohmajärvelle 168 lomaketta. Vastauksia saatiin yhteensä 133, joista 113 saatiin kirjallisina ja 20 sähköisesti. Kolme kirjallista vastausta hylättiin. Yksi lomake palautettiin tyhjänä ja kahdesta puuttuivat nimi- ja kuntatiedot. Kesälahdelta saatiin 17 vastausta, Kiteeltä 58, Rääkkylästä 25 ja Tohmajärveltä 30. Vastausprosentiksi tuli 19,4.

Yhdeksänsivuisen kyselykaavakkeen kysymykset laadittiin yhdessä ProAgria Pohjois-Karjalan ja Keski-Karjalan kuntien maaseututoimihenkilöiden kanssa. Kysely käytännössä toteutettiin yhdessä agrologiopiskelija Paula Häyrisen kanssa. Yksittäiset kysymykset oli ilmeisesti oikein ymmärretty, koska kaikkia koskeviin yleisiin kysymyksiin saatiin vastauksia joitakin yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Kyselytutkimuksen tuloksia käyttävät Keski-Karjalan alueen kunnat, Kitee, Kesälahti, Rääkkylä ja Tohmajärvi maataloushallinnon organisoinnissa sekä ProAgria Pohjois-Karjala meneillään olevissa Maitoa markkinoille- ja Pellot tuottamaan -hankkeissa. Yhteenvedossa ProAgria Pohjois-Karjalalle esitellään kysymyksiin 7–20 ja 32–37 saatuja vastauksia.

4.2 Tutkimus- ja analyysimenetelmä

Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivis-kvalitatiivisena kokonaistutkimuksena. Tutkimuksessa on kvantitatiivisen tutkimuksen tunnusmerkkejä, mm. käsitteiden määrittely, havaintoaineiston numeerinen mittaaminen, aineiston muuttaminen tilastollisesti käsiteltävään muotoon ja päätelmät. Tutkimuksen kvalitatiivisia piirteitä ovat sen tarkoitus löytää tai paljastaa olemassa olevia tosiasioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 131, 137, 160 - 161.) Tutkimusmenetelmäksi valittiin kysely ja aineisto kerättiin kaikilta samassa standardisoidussa muodossa (Hirsjärvi ym. 1997, 189).

Kyselytutkimuksen etuna on, että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto suurelta joukolta ja heiltä voidaan kysyä monia asioita. Haittana pidetään epävarmuutta vastaajien suhteutumisessa kyselyyn, eli kuinka vakavasti he siihen suhtautuvat ja vastaavatko he huolellisesti ja rehellisesti. (Hirsjärvi ym.1997, 190.)

Monia tuloksia on kuvailtu ristiintaulukoinnilla erilaisten riippuvuuksien selvittämiseksi. Tällä laadullisella tutkimuksella hahmotettiin viljelijöiden tulevaisuuden suunnitelmia ja valintoja. Tarkastelukulma oli maailmankaupan vapautumisen ja maataloustukien alenemisen aiheuttama tuottajahintojen laskun aiheuttama tuotannon kannattavuuden heikkenemisen haaste.

4.3 Tutkimusaineiston käsittely ja analyysi

Kirjalliset vastaukset tallennettiin typala-tietokantaan, jonne meni suoraan myös verkon kautta saadut vastaukset (N=20). Typalasta vastaukset siirrettiin SPSS statistics 18.0 tilasto-ohjelmaan ja sillä on tehty tässä opinnäytetyössä esitetyt tilastoajat. ProAgrialle laadittiin saaduista tuloksista lyhyt yhteenveto heidän hankkeisiinsa liittyvien kysymysten osalta.

Erityisen huolellisesti tutkijat käsittelivät vähäiä vastauksia, esim. sukupolvenvaihdos tapahtuu 5 vuoden kuluessa (N=8). Aineistoa jouduttiin sen suuruuden takia luokittelemaan mm. viljelypinta-alat. Työssä tuloksia esitettiin suorina jakaumina (frekvenssi ja suhteellinen frekvenssi) ja tunnuslukuista aritmeettisella keskiarvolla. Luokiteltujen sarakemuuttujen jakaumia vertailtiin ristiintaulukoinnilla

5 Tulokset ja niiden tulkinta

5.1 Nykytilanne 2010

5.1.2 Viljelijöiden ikärakenne ja tilakokoluokat

Kyselyyn vastanneiden ikänsä ilmoittaneiden (N=129) viljelijöiden keski-ikä oli 50 vuotta. Heidän yrittäjäkumppaneiden (N=95) keski-ikä oli 48 vuotta. Vastanneiden ikäluokkajakaumataulukosta (taulukko 1) ilmenee, että nuoria on aika vähän.

Taulukko 1. Yrittäjien ikäluokkajakauma

	f	%
20 - 35-v.	14	10,9
36 - 50-v.	50	38,8
51 - 65-v.	56	43,4
yli 65-v.	9	7,0
Yhteensä	129	100,0

Yrittäjien ristiintaulukoinnista yrittäjien ikä- ja tilojen kokoluokkien mukaan (taulukko 2) nuorin ikäluokka omistaa suhteellisesti vähemmän pienempiä tiloja kuin iäkkäämmät viljelijät.

Taulukko 2. Yrittäjien ikäluokkajakauma ja tilojen kokoluokat (luokiteltu oma peltopinta-ala)

	Yrittäjien ikäluokat				Yht.
	20 - 35-v.	36 - 50 -v.	51 - 65 -v.	yli 65 v.	
0 - 20 ha	6	22	28	6	62
20,1 - 40 ha	5	17	19	1	42
40,1 - 60 ha	1	8	6	0	15
60,1 - 80 ha	2	1	1	0	4
Yli 100 ha	0	1	0	0	1
Yhteensä	14	49	54	7	124

Vuokraviljelyn yleistyminen kertoo monien tilojen luopuneen tuotannosta (taulukko 3).

Taulukko 3. Vuokrattu ja oma viljelypinta-ala

	Tilan viljelty oma peltopinta-ala, ha	Tilan viljelty vuokrapelto- pinta-ala, ha
Vastauksia kpl	125 kpl	87 kpl
Keskiarvo	24,5	20,7
Pienin peltopinta-ala	1	0
Suurin peltopinta-ala	114	100

5.1.3 Kotieläintuotanto

Nurmirehuun perustuva nautakarjatalous on ylivoimaisesti tärkein tuotannonala (taulukko 4) kyselyyn vastanneilla 130 tilalla Keski-Karjalan kunnissa. Lypsykarjatiloja oli vastauksissa 45, joiden kokoluokkajakauma oli varsin tasainen (taulukko 4).

Taulukko 4. Kotieläintuotantosunnat tiloittain. Samalla tilalla voi olla useita tuotantoeläinlajeja.

Lypsy- lehmä, tiloja kpl	Emo- lehmä, tiloja kpl	Muita liha- ha- nautoja, tiloja kpl	Emakoi- ta, tiloja kpl	Lihasiko hasiko- ja, tiloja kpl	Uuhia, tiloja kpl	He- vosia, tiloja kpl
45	13	18	1	2	4	7

Taulukko 5. Luokitellut tilakohtaiset lehmämäärät.

	f	%
1-10	6	13,3
11-20	12	26,7
21-30	13	28,9
yli 30	14	31,1
Yht.	45	100,0

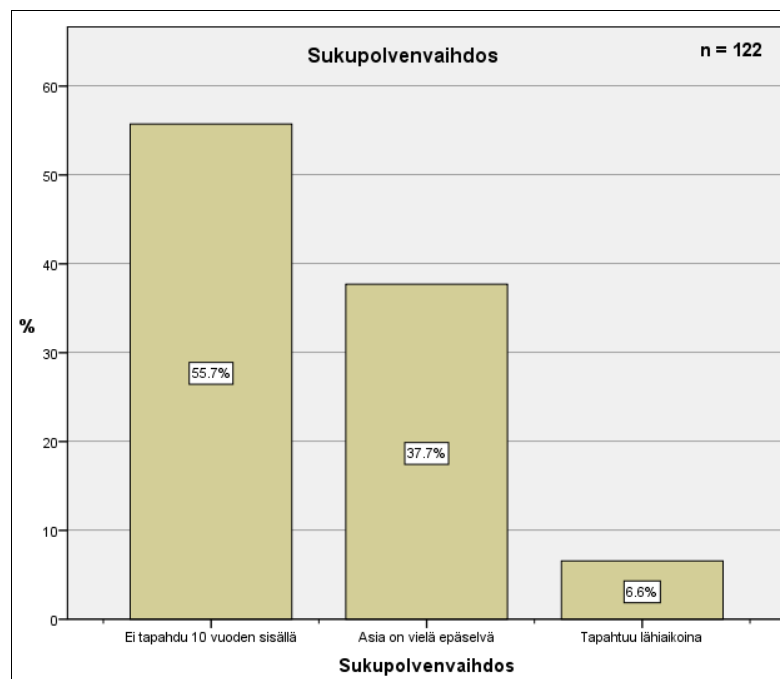
Taulukko 6. Emolehmätilojen kokoluokittelu

Emolehmien lkm	f	%
1-15	3	23,1
16-30	3	23,1
31-45	5	38,5
yli 45	2	15,4
Yht.	13	100,0

5.2 Tulevaisuudensuunnitelmat

5.2.1 Sukupolvenvaihdossuunnitelmat lähitulevaisuudessa

Tilojen investointihalukkuus ja sukupolvenvaihdokset kertovat uskosta tulevaisuuteen. Niitä suunnitelmia kysyttiin 5 v:n aikaperspektiivillä

Kuvio 2. Sukupolvenvaihdossuunnitelmat.

Kysymykseen (n:o 20) sukupolvenvaihdoksesta (spv) on vastannut 122 viljelijää (kuvio 2). Kahdeksan vastaajaa (6,6 %) oli varma asiasta viiden vuoden perspektiivillä katsottuna. Sukupolvenvaihdosaikeet (taulukko 7) jakaantuvat hyvin tasan ajanjaksolle 2010–2018.

Taulukko 7. Sukupolvenvaihdoksen ajoitus 5 vuoden sisällä

	f	%
2010	1	12,5
2011	2	25,0
2012	2	25,0
2015	2	25,0
2018	1	12,5
Yhteensä	8	100,0

Vastauksista johdettu aritmeettinen keski-arvo on 1,6 spv vuodessa. Sillä tahdilla 122 tilan sukupolvenvaihdokset kestäisivät 76,25 vuotta. Jos asia todella on niin, silloin osa tiloista jää vaille jatkajaa. Joukossa on todennäköisesti myös niitä, jotka tietävät, ettei sukupolvenvaihdosta tapahdu. Asian selkiinnyttämiseksi vastausvaihtoehdoissa olisi voinut olla myös ”ei todennäköisesti tapahdu”.

Jos tarkastelussa otetaan huomioon myös kysymys n:o 20 maataloustuotannon jatkuvuudesta vuonna 2025 vastauksien ”maataloustuotanto on todennäköisesti lopetettu” prosenttiosuus 27,6 ja vähennetään se edellisen kohdan 122 vastauksesta, saadaan 88,3 tilaa. Jos näillä kaikilla loppuilla tehtäisiin spv siihen tahtiin kuin kysymykseen spv:n toteutumisesta ovat vastanneet, kestäisi sukupolven kierto 55,2 vuotta. ($122 \times 72,4 \% = 88,3$ tilaa. $88,3 \text{ tilaa} / 1,6 \text{ spv/v} = 55,2 \text{ v}$)

Sukupolvenvaihdossuunnitelmissa eri tilakokoluokittain (taulukko 8) näyttävät varmimpia olevan pienimmät (alle 60 ha) tilat. Se saattaa selittyä sattumalla, koska yli 60 ha tiloja oli vain 5. Emolehmätilojen sukupolvenvaihdossuunnitelmissa vastaukset jakaantuivat melko tasan (taulukko 9).

Taulukko 8. Spv-suunnitelmat tilakokoluokittain

	0 - 20 ha	20,1 - 40 ha	40,1 - 60 ha	60,1 - 80 ha	Yli 100 ha	Yht.
Ei tapahdu 10 vuoden sisällä	35	21	8	2	1	67
Asia on vielä epäselvä	21	16	5	2	0	44
Tapahtuu lähiaikoina	3	4	1	0	0	8
Yht.	59	41	14	4	1	119

Taulukko 9. Emolehmätilojen sukupolvenvaihdossuunnitelmat

		Ei tapahdu 10 vuoden sisällä	Asia on vielä epäselvä	Tapahtuu lähiaikoina	Yht.
Emolehmä	1 -15	2	1	0	3
luokittelu	16 -30	1	1	1	3
lkm	31- 45	2	1	1	4
	yli 45	1	1	0	2
Yhteensä		6	4	2	12

5.2.2 Rakentamissuunnitelmat

Rakentamissuunnitelmien perusteella tulevaisuus näyttää valoisammalta. 104 saadusta vastaajasta 10,6 % aikoo rakentaa tuotantorakennuksen 5 vuoden aikana. Luku on 4 % -yksikköä suurempi kuin samalla aikaperspektiivillä aiotut spv:t. Ero selittynee sillä, että nykyiset viljelijät uskovat elinkeinon jatkuvuuteen.

Vastaajien rakentamissuunnitelmat (taulukko 10) kertovat uskosta tulevaisuuteen. Asuinrakennuksiakin aikoo rakentaa 6,7 % vastaajista. Lukema on käytännössä sama kuin aiottujen spv:n prosenttiosuus 6,6 %. Myös muita rakentamisaikkeitä oli runsaasti, 21,2 %:lla vastaajista.

Taulukko 10. Rakentamissuunnitelmat

	f	%
Asuinrakennus 5 v. aikana	7	6,7
Tuotantorakennus 5 v. aikana	11	10,6
Muu	22	21,2
En osaa sanoa	64	61,5
Yhteensä	104	100,0

Lypsykarjatilojen rakentamissuunnitelmat (taulukko 11) jakaantuvat melko tasan kaikkien tilakokoluokkien kesken.

Taulukko 11. Lypsykarjatilojen rakentamissuunnitelmat.

Luokitellut lehmämäärät lkm	Tuotantorakennus 5v. aikana
	f
0- 20	2
21- 35	1
yli 35	2
Yhteensä	5

Töiden ulkoistamisesta rakentamisen kokonaisurakointi kiinnostaa 15,7 % (51 vastausta) ja osaurakointi 36,5 % vastaajista (52 vastausta). Kysymykseen vastanneita oli noin puolet vähemmän, kuin rakentamisaikeistaan kertovia.

5.2.3 Tuotannon jatkuminen 15 vuoden kuluttua

Viljelijöiden oletukset tuotannon jatkumisesta 15 vuoden kuluttua (taulukko 12) 127 vastauksen perusteella osoittavat että, he olettavat, tai ainakin toivovat tuotannon jatkuvan. Siten tämän hetkinen sukupolvenvaihdosten tahti pitäisi olla vain väliaikainen. 39,2 % uskoo tilan olevan tuotannossa suvun hallussa. Epätietoisten ja niiden osuus, jotka olettavan tuotannon loppuvan, oli yhtä suuri, 26,9 %.

Taulukko 12. Oletus tuotannon jatkumisesta 15 vuoden kuluttua

	f	%
Tuotanto jatkuu todennäk. omasta tai perillisen toimesta	51	40,2
Tuotanto jatkuu todennäk. ulkopuolisen toimesta	6	4,7
Tuotanto on todennäköisesti lopetettu	35	27,6
En osaa sanoa	35	27,6
Yhteensä	127	100,0

Oletus tuotannon jatkumisesta lypsykarjatiloiilla. Noin puolella on selkeää näkemys tuotannon jatkumisesta 15 vuoden kuluttua, vuonna 2025. Kolmasosa olettaa sen loppuvan. (taulukko 13)

Taulukko 13. Tuotannon jatkuvuus lypsykarjatiloiilla 15 vuoden kuluttua

		Jatkuu todennäk. omasta tai perillisen toimesta	Tuotanto on todennäköisesti lopetettu	En osaa sanoa	Yht.
Luokitellut lehmämäärät	0- 20	4	9	5	18
	21- 35	9	4	3	16
	yli 35	8	2	1	11
Yhteensä		21	15	9	45

5.2.4 Kasvavat tuotannonalat

Maidontuotantoa suunnittelevat laajentavansa ne, jotka ovat siihen jo orientoituneet, ja eniten laajentajia oli yli 35 lehmän karjatilloilla (taulukko 14). Ilmeisesti he ovat nähneet siinä mahdollisuuden aiemminkin.

Taulukko 14. Maidontuotannon kasvulukemat prosentteina karjakokoluokittain 5 v:n aikana

Kasvulukema %	luokitellut lehmämäärät			
	0 - 20	21 - 35	yli 35	Yht.
5	0	1	0	1
10	1	1	3	5
20	0	0	1	1
25	0	1	1	2
30	0	0	1	1
100	0	1	0	1
200	0	0	1	1
Yhteensä	1	4	7	12

Maidontuotannon tilakohtaiset lisäykset ovat vastausten mukaan enimmäkseen maltillisia. Kaksitoista vastaajaa (taulukko 14) oli määritellyt tuotannon tason muutoksen prosentteina. Lisäksi kaksi vastaajaa oli ilmoittanut tuotannon lisäystä määrittelemättä sen suuruutta (taulukko 15).

Kysymyksiin tuotannon volyymin muutoksesta monet olivat vastanneet selkeän pyydetyn prosenttiosuuden sijasta vain rastittamalla kyseisen tuotannon alan. Ilmeisesti ei osattu arvioida muutoksen suuruutta. Allekkain listatut vastausvaihtoehdot joiden, edessä on lyhyt viiva, ovat saattaneet hämätä merkkäämaan rastilla valitun tuotantosuunnan.

Jäljempänä on suluissa lueteltu, montako sellaista vastausta eri tuotantosuunnittain saatiin, joissa oli rastitettu useammin kasvua kuin vähenemistä määrittelemättä sen suuruutta. Joillakin aloilla lukumäärä oli merkittävä. Varsinkin metsätalouden ja viljanviljelyn kohdalla lisäys oli huomattava.

Metsätalous (6) ja viljanviljely (6), matkailu (4), nurmi- (2), ja marjanviljely (2), naudanlihantuotanto (1), siipikarjatalous (1), hevostalous (1). Lisäksi muita erittelemättömiä tuotantosuuntia oli 9.

Naudanlihantuotannon vähentäjiä (4) oli kaksi vähemmän kuin laajentajia (6), jotka ilmoittivat muutokset selkeinä prosentteina (taulukko 15 ja 17). Kasvulukemaksi ilmoittivat 90 ja 100 %. Ne, jotka ilmoittivat tuotannon alan merkityksen kasvavan (4), mutta eivät ilmoittaneet selkeätä prosenttimäärää, oli yksi enemmän, kuin vastaavia vähentäjiä (3) (taulukko 15 ja 17).

Lammastaloudessa kasvua ilmoitti tapahtuvan kaksi vastaaja. Niiden kasvulukemat olivat 5–10 %. Yksi ilmoitti tuotannon vähenevän määrittelemättä sen suuruutta.

Hevostaloudessa yksi vastaaja ilmoitti tapahtuvan kasvua, jonka suuruutta ei ollut määritelty. Kaksi vastaajaa ilmoitti tuotannon loppuvan. Viljanviljely oli kasvava sektori kuudella tilalla kasvulukemien ollessa 10 – 50 %. Lisäksi kuusi vastaaja ilmoitti tapahtuvan kasvua määrittelemättä sen suuruutta. Nurmiviljely oli kasvava tuotannonala seitsemällä tilalla 10 – 70 % lisäyksellä. Kolme vastaajaa ilmoitti tapahtuvan kasvua määrittelemättä sen suuruutta.

Marjanviljelyssä oli laajenemista näköpiirissä kahdella tilalla 50 % lisäyksenä. Lisäksi kaksi vain ilmoitti tapahtuvan lisäystä. Muussa puutarhataloudessa kahdella tilalla ilmoitettiin tapahtuvan kasvua 5 -100 %. Lisäksi yksi vastaaja ilmoitti tapahtuvan kasvua, määrittelemättä sen suuruutta.

Metsätalous oli yleisin kasvava sektori. Sen kasvulukemat olivat 5–50 % 13 tilalla. Lisäksi kuusi vastaaja ilmoitti tapahtuvan kasvua määrittelemättä sen suuruutta. Kukaan ei ilmoittanut sen merkityksen vähenevän.

Matkailu oli kasvava ala viidellä vastaajalla, joista vain yksi arvioi sen suuruuden. Se oli 20 %.

Taulukko 15. Eri tuotantosuuntien tilakohtaisen merkityksen kasvu

Tuotantosuunta	Määritteli Prosentteina f	Muutos Määrittelemätön f	Vastauksia Yhteensä f
maidontuotanto	12	2	14
naudanlihantuotanto	6	4	10
porsastuotanto	0	0	0
sianlihantuotanto	0	0	0
lammastalous	2	0	2
siipikarjatalous	0	1	1
hevostalous	0	1	1
kalatalous	0	0	0
viljanviljely	6	6	12
nurmiviljely	7	3	10
marjanviljely	2	2	4
muu puutarhatalous	2	1	3
metsätalous	13	6	19
matkailu	1	5	6
muu, mikä			9

5.2.5 Vähenevät tuotannonalat

Maidontuotannon vähenemiseen 5:n vuoden saatiin 8 täsmällistä vastausta. Niistä 6 ilmoitti tuotannon loppuvan ja yksi sen merkityksen vähenevän 25 %. Samoin yksi ilmoitti merkityksen vähenevän 50 %. Lisäksi neljä vastaajaa ilmoitti tuotannon merkityksen vähenevän määrittelemättä sen suuruutta. Maidontuotannon tilakohtaisen merkityksen väheneminen voi johtua jonkin muun tuotannonalan merkityksen suhteellisesta kasvusta. Maidontuotannon väheneminen usein tarkoittaa tuotannon loppumista.

Naudanlihantuotannon merkityksen vähenemisen täsmälliset prosenttiosuudet (taulukko 16) ilmoitti 4 vastaajaa. Lisäksi kolme vastaajaa ilmoitti tuotannon vähenemisestä määrittelemättä sen suuruutta.

Taulukko 16. Naudanlihantuotannon tilakohtaisen merkityksen väheneminen

Muutos %	f	%
20	1	25,0
50	1	25,0
100	2	50,0
Yht.	4	100,0

Taulukko 17. Eri tuotantosuuntien tilakohtaisen merkityksen väheneminen

Tuotantosuunta	Määritteli prosentteina	Muutos Määrittele- mätön	Yht.
maid.tuotanto	8	4	12
naud.lihantuotanto	4	3	7
porsastuotanto	0	0	0
sianlihantuotanto	0	0	0
lammastalous	0	1	1
siipikarjatalous	0	0	0
hevostalous	2	0	2
kalatalous	0	0	0
viljanviljely	11	5	16
nurmiviljely	5	5	10
marjanviljely	0	0	0
muu puutarhatalous	2	1	3
metsätalous	0	0	0
matkailu	0	0	0
muu, mikä			2

Viljanviljelyn merkityksen vähenemisen suuruuden ilmoittaneet ilmoittivat sen olevan 5 – 80 %. Viisi vastaajaa ilmoitti vähenemisen ilman prosentteja.

5.3 Yhteistoiminta

Kiinnostus tilojen väliseen yhteistyöhön yhteisnavettainvestoinnin, rehuntuotannon, lannan vastaanoton, koneurakoinnin, hiehokasvatuksen ja lihantuotannon osalta on saatu kannanotot 105 – 112 vastaajalta.

5.3.1 Yhteisnavetta

Yhteisnavettainvestoinnista (taulukko 18) oli erittäin kiinnostunut 1,9 % (N=2) ja hieman kiinnostuneita oli 6,5 % (N=7). Asia on suomalaiselle viljelijäperinteelle hieman vieras ja ei kovin yleinen, mutta se voi sopia joissakin olosuhteissa ja antaa suurtuotannon edut, jakaa riskejä sekä mahdollistaa vapaa-aikaa.

Taulukko 18. Kiinnostus yhteisnavettainvestointiin

			Olen erittäin kiinnostunut	Olen hieman kiinnostunut	En ole kiin- nostunut
Luokitellut määrät	lehmä-	1 - 10	0	1	4
		11 - 20	0	0	10
		21 - 30	1	0	11
		yli 30	1	3	10
Yht.			2	4	35

5.3.2 Tilojen välinen yhteistoiminta

Vähemmän sitovat yhteistoiminnan muodot olivat hyvin kiinnostavia. Rehuntuotannosta oli erittäin kiinnostuneita 16,2 % (N=18) ja hieman kiinnostuneita 31,5 % (N=35) (taulukko 19).

Taulukko 19. Kiinnostus rehuntuotantoon kaikilla tiloilla

	f	%
Olen erittäin kiinnostunut	18	16,2
Olen hieman kiinnostunut	35	31,5
En ole kiinnostunut	44	39,6
En osaa sanoa	14	12,6
Vastauksia yhteensä	111	100,0

Rehuntuotannosta kiinnostuneita lypsykarjatilaja on suhteellisen vähän (taulukko 20).

Taulukko 20. Rehuntuotannosta kiinnostuneet lypsykarjatilat.

		Olen erittäin kiinnostunut	Olen hieman kiinnostunut	En ole kiinnos- tunut
Luokitellut	1-10	0	3	2
lehmämäärät	11-20	0	3	6
	21-30	1	5	5
	yli 30	3	4	4
Yhteensä		4	15	17

Lannan vastaanotto (taulukko 21) herätti huomattavaa kiinnostusta.

Taulukko 21. Kiinnostus lannan vastaanottoon

	f	%
Olen erittäin kiinnostunut	24	21,6
Olen hieman kiinnostunut	26	23,4
En ole kiinnostunut	48	43,2
En osaa sanoa	13	11,7
Yhteensä	111	100,0

Koneurakoinnista kiinnostuneiden tilojen lukumäärä (taulukko22) on niin suuri, että se saattaisi olla reaalinen ainakin liitännäiselinkeino.

Taulukko 22. Koneurakoinnista kiinnostuneet tilat

	f	%
Olen erittäin kiinnostunut	15	13,4
Olen hieman kiinnostunut	39	34,8
En ole kiinnostunut	44	39,3
En osaa sanoa	14	12,5
Yhteensä	112	100,0

Lypsykarjatilojen kiinnostus koneurakointiin. (taulukko 23) Tätä ja edellistä taulukkoa vertaamalla voi tehdä johtopäätöksen, että he ovat kiinnostuneet käyttämään koneurakointipalveluja.

Taulukko 23. Lypsykarjatilojen kiinnostus koneurakointiin

		Olen erittäin kiinnostunut	Olen hieman kiinnostunut	En ole kiin- nostunut
Luokitellut lehmämää- rät	1-10	0	3	2
	11- 20	2	3	4
	21- 30	2	4	5
	yli 30	1	5	5
Yhteensä		5	15	16

Hiehokasvatuksesta kiinnostuneita (taulukko 24) oli noin kaksi kertaa enemmän kuin yhteisnavettainvestoinnista. Samoin hiehokasvatuksesta erittäin kiinnostuneita oli melkein viisinkertainen prosenttiosuus verrattuna lihantuotannosta kiinnostuneisiin (taulukko 26).

Taulukko 24. Kiinnostus hiehokasvatukseen

	f	%
Olen erittäin kiinnostunut	5	4,7
Olen hieman kiinnostunut	14	13,1
En ole kiinnostunut	75	70,1
En osaa sanoa	13	12,1
Vastauksia yhteensä	107	100,0

Hiehokasvatuksesta erittäin kiinnostuneiden lypsykarjatilojen osuus kasvaa karjamäärän suuretessa (taulukko 25).

Taulukko 25. Hiehokasvatuksesta kiinnostuneet lypsykarjatilat kokoluokittain

		Olen erittäin kiinnostunut	Olen hieman kiinnostunut	En ole kiin- nostunut
luokitellut määrät	lehmä- 1-10	0	0	5
	11- 20	1	4	4
	21- 30	1	1	9
	yli 30	2	5	6
Yhteensä		4	10	24

Taulukko 26. Kiinnostus lihantuotantoon

	f	%
Olen erittäin kiinnostunut	1	1,0
Olen hieman kiinnostunut	14	13,3
En ole kiinnostunut	72	68,6
En osaa sanoa	18	17,1
Yhteensä	105	100,0

5.4 Tilusjärjestelyt

Tilusjärjestelyt ovat tilakauppaan rinnastettavissa oleva toimenpide. Siihen tuntuisi olevat halukkuutta huomattavalla osalla vastaajista (taulukko 27 ja 28). Siinä omistusoikeus vaihtuu pysyvästi.

Taulukko 27. Halukkuus tilusjärjestelyihin

	f	%
Olen halukas tilusjärjestelyihin	11	8,9
En halua osallistua toimintaan	62	50,4
En osaa sanoa	50	40,7
Vastauksia yhteensä	123	100,0

Taulukko 28. Lypsykarjatilojen halukkuus tilusjärjestelyihin

		Olen halukas tilusjärjestelyihin	En halua osallistua toimintaan	En osaa sanoa	Yht.
Luokitellut lehmämäärät	1 - 10	0	2	4	6
	11 - 20	0	9	2	11
	21 - 30	0	7	6	13
	yli 30	3	6	5	14
Yhteensä		3	24	17	44

5.5 Maaseutuyrittäjien ehdotuksia yhteistyön tiivistämiseksi ja tuotannon tehostamiseksi

Avointen kysymysten vastauksista kuvastuu, että viljelijöillä on halua ja tarvetta tilojenväliseen yhteistoimintaan:

Koneyhteistyö

Yhteistyö tiloilla kullakin on ketjun jonkin työvaiheen kone, jolla tekee yhteistyörenkaan muidenkin tilojen saman työvaiheen. Seuraavan työvaiheen tekee jokin toinen renkaan tila jne.

Neljän tilan yhteistyö säilörehunkorjuussa. Kolmella tilalla on yhteinen noukinvaunu ja neljännellä traktori, jolla rehu korjataan. Lisäksi urakoidaan vieraille.

Yhteistyö tuotannossa

Suunnitteilla lammastalouden tuotannon tehostaminen loppukasvatuksen ja markkinoinnin osalta, villan ja teuraseläinten yhteistoimitukset, rehutilaukset jne.

Laiduntamispalvelut kiinnostavat.

Kasvintuotantotilojen tuotteet kotieläintiloille mahdollistaisi erikoistumisen eläintiloilla.

Tuotantorakennukseen investoinnin ajankohtaisuus on herättänyt punnitsemaan seuraavia vaihtoehtoja: rehuntuotanto toiselle tilalle ja lannan vastaanotto, yhteisnavetta.

Tilojen tarpeet kootaan ja kolmas osapuoli hakee tiloista mahdollisia yhteistyökumppaneita tarpeiden mukaan.

Tilojen välinen rehuviljakauppa.

Haasteita ja ongelmia

Yhteistyötä vaikeuttaa saman tuotantosuunnan tilojen sijainti kaukana (karjatila) ja eri tuotantosuuntien tilojen yhteistyö vaikeaa erilaisen kaluston takia.

Luomutilojen liittäminen tuotantorenkaisiksi koettiin tarpeelliseksi.

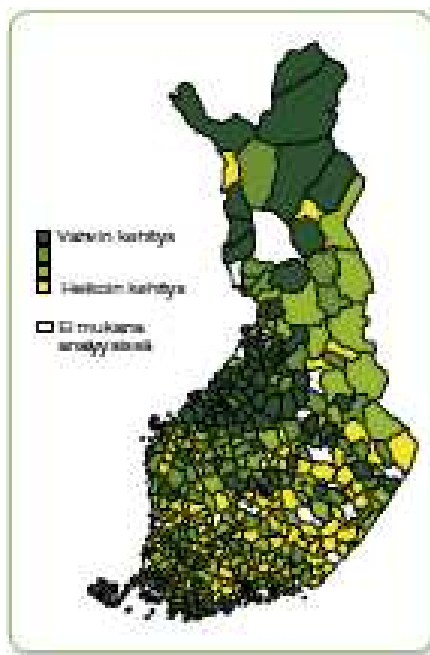
Rehun hinnoitteluun tulisi laatia tilojen välisen kaupan vilkastuttamiseksi malleja.

Ongelmana koetaan avun yksisuuntaisuus siten, ettei itse saa tarvittaessa apua. Byrokratian kasvu koettiin rasittavana. Investointitukijärjestelmä koetaan monimutkaiseksi yhteishankinnoissa.

6 Pohdinta

6.1 Tarkastelu

Voutilainen, Vihinen & Wuori (2009, 84) toteavat tutkimuksessaan maatalouden kehitymisestä (kuvio 4) maatalouden rakenne- ja investointitukien kohdentuneen suhteellisesti parhaiten kehittyneille alueille enemmän kuin heikommin kehittyneille alueille. Sen perusteella tutkimus ennakoii nykyisten vahvempien maatalousalueiden vahvistuvan myös tulevaisuudessa ja heikompien seutujen maatalouselinkeinoon taantuvan.

Kuvio 4. Maatalouden alueellinen kehittyminen. (Voutilainen, Vihinen & Wuori 2009, 40). Maatalouden alueellinen keskittyminen jatkuu, jossa menettäjiä olisivat Itä- ja Pohjois-Suomi (Rikkonen 2005).

Tilakoon kasvutrendi on kaikkialla maailmassa. Kasvu edellyttää sen mahdollistavia olosuhteita, mm. tuotteiden kysyntää, pääomaa, työvoimaa, osaavia yrittäjiä jne. USA:ssa on tällä hetkellä ainakin yksi 23 000 lehmän tila (Milk Source, Wisconsin). EU:ssa parhailla alueilla tuotanto kasvaa ja aiheuttaa tuontipaineita myös Suomeen. Suomessa on yli sadan lehmän tiloja yli 200 (Matilda, maataloustilastot 15.6.2012).

Keski-ikä on ennakoitu nousevan 47,4 vuoteen vuonna 2013. (Maa- ja metsätalousministeriö 2006, 6). Kyselyyn vastanneiden keski-ikä oli jo 2010 49.9 vuotta. Kuten kohdasta 5.2.1 ilmenee, vastaajien sukupolvenvaihdossuunnitelmien mukaan sukupolvien kierto hidastuisi niin paljon, että tilamäärä vähenisi.

Ilmaston muutos voi saada aikaan arvaamattomien muutosten ketjureaktion, joka voi muuttaa maailmanlaajuisesti tuotannon ekologian ja ekonomin vaikeaksi ennustaa. Muutoksen käynnistäjänä voi olla esim. äärimmäinen sääilmiö tai eläintautitilanne. Suomi on mahdollisesti yksi pieni tuotannon tulevaisuuden reservialue. Jos tuotantokoneisto ajettaisiin alas, sen mahdollinen uudelleen käynnistäminen saattaisi olla liian raskasta toteutuakseen. Kotimaisen maidontuotannon uhkatekijät liittyvät markkinointiin, tuontiin, vientiin ja tukiin. Menestystekijöitä ovat laatu, puhtaus, eläintautitilanne, ammattitaito ja osaaminen. (Rajaniemi 2008, 76.)

Rehuviljan ja naudanlihan yhteenlasketun tuotantomäärän oletetaan laskevan nykytasosta 25 % vuoteen 2015 mennessä (Rikkonen ym. 2008, 1).

Tässä opinnäytetyössä käytetyn tutkimuksen tulosten mukaan naudanlihantuotannon tilakohtaisen suhteellisen merkitys kasvaisi useammalla tilalla kuin se pienenisi. Sen sijaan tuotannon aloittamisesta oli vain yksi erittäin kiinnostunut. Metsätalous oli yleisin laajeneva sektori, siinä määritellyt kasvulukemat olivat maltillisia 10 – 50 %. Kukaan ei ilmoittanut vähennystä.

Rajaniemi (2008, 75) toteaa maidontuotannon kannattavuuden parantamisessa olevan keskeisessä asemassa tilakoon kasvattaminen, osaaminen, koneiden ulkoistaminen ja yhteistyön tilojen kesken. Tutkimuksen tulosten mukaan keski-karjalaisilla maatalousyrittäjillä on suurin halukkuus vastata kannattavuuden heikkenemiseen helpoimmin järjestettävissä olevilla yhteistyömuodoilla, kuten rehuntuotanto, lannan vastaanotto ja koneurakointi. Tilusjärjestelyt kiinnostivat melkein yhtä suurta joukkoa. Yhteisnavettainvestointi kiinnosti muutamia.

Yli 30 lehmän lypsykarjatilojen halukkuus tilusjärjestelyihin erottui selkeästi. syynä voi olla hajanainen tilusrakenne. Heillä on suhteellisen paljon peltoa, joiden hoitaminen helpottuisi, jos ne voisi vaihtaa lähempänä oleviin.

Selkeitä maidontuotannon lopettajia oli 6 (45 maitotilasta) ja vastaavasti 2 vastaajaa ilmoitti tuotannon lisäykseksi 100 – 200 %. Muita tuotannon vähentäjiä oli 6 ja tuotannon lisääjiä 10. Ainakin tuottajamäärä näyttäisi olevan laskussa. Tuotannon lopettamisaikkeit 15 vuoden perspektiivillä olivat yleisimmät alle 20 lehmän karjoissa. Sen sijaan jatkuminen oli 21 - 35 ja yli 35 lehmän karjoissa molemmissa suunnilleen yhtä todennäköistä. Aktiivisimpia tuotannon kehittämishankkeisiin olivat ilmeisesti siihen jo ennestäänkin panostaneet mm. eläinmäärän perusteella arvioituna.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja virhemahdollisuudet

Validiteetti tarkoittaa tutkimuksen vastaavuutta eli mittarin oikeata näyttämää siitä, mitä on tarkoitus selvittää (Virtuaali AMK a 2007). Reliabiliteetti kertoo tuloksen toistettavuudesta (Virtuaali AMK b 2007).

Lomake laadittiin selkeäksi ja helpoksi vastata, mutta se oli aika pitkä. Kysymyksiin tuotantosuunnan merkitysten muutoksista pyydettiin vastausta prosentteina. Huomattava osa vastaajista oli vain rastittanut kyseisen tuotantosuunnan. Kysymys saattoi olla sellainen, että se ohjasi merkkamaan rastin, sen sijaan kun olisi pitänyt vastata numeerisesti. Ehkä olisi pitänyt olla valittavana valmiiksi luokitellut vaihtoehdot. Ymmärrän muutoksen suuruuden ennustamisen vaikeuden, varsinkin jos tuotantosuunta on vasta suunnitteluasteella. Ne vastaukset on käsitelty erillään ja niistä on maininnat kyseisissä kohdissa.

Kyselylomaketta täyttäessä on mahdollista tehdä satunnaisvirheitä. Virhemahdollisuus on myös tutkijalla tallentaessaan vastauksia havaintomatriisiin. (Uusitalo 1991, 84.) Vaikka jokin vastaus olisikin muuttunut, sen vaikutus aineiston suuruudesta johtuen ei muuta lopputulosta. Tämän virhemahdollisuuden pienentämisestä olen maininnut kohdassa 4.3. Havaitsimme, että vaihtoehtokysymyksissä kerran valittua vaihtoehtoa ei voi muuttaa. Siinä on yksi virhemahdollisuus.

Kvantitatiivisten kysymysten kohdalla, joita oli eniten, ei tutkijasta johtuvaa virhemahdollisuutta ole muuta kuin vastausten tallennusvaiheessa, josta mainitsin edellä. Tutkimuksen ajoittuminen työsesonkiin on saattanut aiheuttaa vastaajakatoa. Samoin on mahdollista sen vaikutus reliabiliteettiin.

Avoimia kysymyksiä oli vain yksi ”omia ehdotuksia tilojen välisen yhteistyön tiivistämiseksi ja tuotannon tehostamiseksi”. Niitä vastauksia ei ole luokiteltu eikä tulkittu tässä tutkimuksessa. Opinnäytetyössä saatiin valaistusta Keski-Karjalan maatalouden tämän hetken tilanteesta ja tulevaisuuden kehityksestä viljelijöiden näkökulmasta.

6.3 Tutkimuksen eettisyys

Vastaukset ovat luottamuksellisia ja haastattelututkimusta varten ei ollut tarpeen tietää vastaajan henkilöllisyyttä, eikä sitä otettu aineiston käsittelyyn. Yhteystiedot olivat vain palkintojen arvontaa varten, ja jos maatalousyrittäjä halusi, Pro-Agria ottaa hankkeiden toimesta yhteyttä. Toki vastaaminen oli mahdollista myös nimettömänä ja itse on voinut ottaa yhteyttä neuvontajärjestöön.

6.4 Toimenpidesuosituksien ja jatkotutkimukset

Tiloilla on tutkitusti halua ja tarvetta kehittää tuotantoa. Yhteistoimintaan liittyviin kysymyksiin saatiin vastaukset 105 – 112 vastaajalta Ilmeisesti kysymykset on koettu itseä koskettavaksi ja vastaaminen helpoksi. Yhteistoiminta vahvistaisi kylän sosiaalisia suhteita ja mahdollistaisi tuotantopotentiaalin tehokkaamman hyödyntämisen. Se osaltaan edesauttaisi maaseudun pysymistä elinvoimaisena.

Jo toimivista hankkeista mainittakoon muun muassa Maitoa markkinoille - ja Pellot tuottamaan -hankkeet. Pienellä joukolla on kiinnostusta sitovampiin toimenpiteisiin, kuten yhteisnavettainvestointiin, tilusjärjestelyihin ja sukupolvenvaihdoksiin. Niihin, kuten kaikkiin muihinkin viljelijöiden haluamiin kehittämis-kohteisiin on sidosryhmien vastattava jo oman edun vuoksi. Onnistunut koordinoitu toiminta laajenee ja synnyttää uutta.

Jatkotutkimusaiheita voisi olla yhteisnavettahankkeet ja kokemukset tilusjärjestelyistä. Niistä saatava tutkittu tieto saattaisi kiinnostaa viljelijöitä ja olla hyödyllistä mahdollisissa hankkeissa. Tutkimus olisi hyvä tehdä valtakunnallisesti riittävän aineiston koon vuoksi ja vastaajien anonymiteetin suojaamiseksi.

Opinnäytetyön tekijä kiittää avusta ja tuesta Pentti Ojajärveä, Anne Poutiaista, Kari Sivosta ja Juha Suomalaista sekä vertaistuesta Paula Häyristä. Opiskelemaan opetteleminen on antoisaa ja palkitsevaa.

Lähteet

- Finlex. 2008. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2008/20080012>. 22.8.2012.
- Finlex. 2010. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100210>. 22.8.2012.
- Helminen 1999. <http://ammattilaiset.valio.fi/maitojame/yhteisty/opas2.htm>. 22.8.2012.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Juusela, J. & Tuominen, S. 2010. Sukupolvenvaihdon verotus. Helsinki: WSOYpro.
- Lukander, H & Ruohola, J. 2012. <http://www.llr.fi/index.php?action=search&search-action=search&search-phrase=ulkoistaminen&x=10&y=5>. 2.8.2012.
- Maa- ja metsätalousministeriö. 2006. http://www.mmm.fi/attachments/maaseutu/maaseudunkehittamisohjelmat/ohjelmatkaudelle20072013/5us7lmASu/strategia_16042012.pdf. 20.9.2012.
- Maa- ja metsätalousministeriö. 2012. http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maatalous/maatalouspolitiikka/eyhteinenmaatalouspolitiikka/eu_yhteinen_maatalouspolitiikka.html. 3.12.2012.
- Maanmittauslaitos. 2012. <http://www.maanmittauslaitos.fi/kiinteistot/maanmittaustoimitukset/tilustietojenpalvelu>. 29.8.2012.
- Maatalouspolitiikan vaihtoehdot-työryhmä loppuraportti. 2007. [http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/tyoryhmamamui-
stiot/2007/5IW4JhTjU/trm2007_1.pdf](http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/tyoryhmamamui-
stiot/2007/5IW4JhTjU/trm2007_1.pdf). 2.8.2012.
- Matilda.maataloustilastot 15.6.2012. 2012. <http://www.maataloustilastot.fi/node/2752>. 30.9.2012.
- Mavi. 2012. http://www.mavi.fi/attachments/mavi/viljelijatuot/hakuoppaatiaohjeet/65IIAej3T/Tayttoohjeet_14_2_.pdf. 18.9.2012.
- Maidontuotannon tulevaisuuden vaihtoehdot 2007–työryhmä väliraportti. Helsinki-
2007. [http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/tyoryhmamui-
stiot/2007/5u52IDrbH/trm2007_19.pdf](http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/tyoryhmamui-
stiot/2007/5u52IDrbH/trm2007_19.pdf). 30.9.2012.
- MAPTEN. 2010. <http://issuu.com/mttelo/docs/maaseuduntiede3-2010>. 11.8.2012.
- Niemi, J. 2008. Kansainvälisen maatalouskaupan vapautumisen vaikutukset Suomessa. <http://www.mtt.fi/mtts/pdf/mtts164.pdf>. 12.10.2011.
- Niemi, Jyrki, Huan-Niemi, E., Niemi Janne. 2010,3. MAPTEN kurkisti maaseudun tulevaisuuteen. Artikkelit Maaseudun Tiede- julkaisussa, liite 3/2010. MTT & Maaseudun Tulevaisuus. 25.10.2010.
- Proagria Pohjois-Karjala. 2011. <http://www.proagriapohjois-karjala.fi/pages/hankekansio/maitoamarkkinoille/maitoamarkkinoille.php>. 22.8.2012.

- Proagria Pohjois-Karjala. 2011.
<http://www.proagriapohjois-karjala.fi/pages/hankekansio/pellot-tuottamaan/pellot-tuottamaan.php>. 22.8.2012.
- Rajaniemi, M. 2008. Suomalaisen maidontuotannon tulevaisuus ja politiikka-haasteet vuoteen 2025. MTT:n selvityksiä 162.
<http://www.mtt.fi/mtts/pdf/mtts162.pdf> 2008. 12.10.2011.
- Rikkonen, P. 2005. Väitöstutkimus selvitti Suomen maatalouden tulevaisuuden haasteet.
http://www3.tse.fi/FI/media/ajankohtaista/Pages/vaitostiedote_rikkonen.aspx. 12.10.2011.
- Rikkonen, P., Aakkula, J. & Kaivo-oja, J. 2008. Tulevaisuuden tutkimuskeskus.
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=13222>. 12.10.2011.
- Stedt. 2009. ProAgria Pohjois-Karjala. Suullinen tiedonanto 12.12.2009
- Työryhmämuistio 2005. Peltoviljelyn tulevaisuuden linjaukset Suomessa. 2005: 15. http://wwwb.mmm.fi/tiedoteliitteet/trm2005_15.pdf. 12.10.2011.
- Työryhmämuistio mmm. 2008. Maitomaa Suomi.
http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/tyoryhmamuistiot/2008/5yZm29dRv/trm6_2008_maitoraportti_020708.pdf 2008. 12.8.2012.
- Uusitalo, H. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Juva: WSOY.
- Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko. 2010. Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi. Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 7/2010.
[http://www.tem.fi/files/27576/Liite_6aEduskunnan_vastaus_selontekoon_\(4\).pdf](http://www.tem.fi/files/27576/Liite_6aEduskunnan_vastaus_selontekoon_(4).pdf). 12.10.2011.
- Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko. 2010.
[http://www.tem.fi/files/27576/Liite_6aEduskunnan_vastaus_selontekoon_\(4\).pdf](http://www.tem.fi/files/27576/Liite_6aEduskunnan_vastaus_selontekoon_(4).pdf). 12.10.2012.
- Virtuaali AMK. Tutkimuksen reabiliteetti.
<http://www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464185783/1194413792643/1194415307356.html>. 12.8.2012.
- Virtuaali AMK. Tutkimuksen validiteetti.
<http://www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464185783/1194413809750/1194415367669.html>. 12.8.2012.
- Voutilainen, Vihinen, Wuori. 2009. Maatalous, maaseutu ja tukien kohdentuminen. <http://w1ww.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu7.pdf>. 1.8.2012.
- WTO. 2012. <http://www.wto.org/>. 22.8.2012.

Liitteet

Liite 1. Maatalouden nykytila ja tulevaisuuden näkymät Keski-Karjalassa.

Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa keskikarjalaisten maatilojen nykytilaa, tulevaisuuden suunnitelmia ja yhteistyöhalukkuutta.

Kyselyn tilaajana on ProAgria Pohjois-Karjala/Maitoa markkinoille -hanke sekä Pellot tuottamaan -hanke ja Keski-Karjalan maataloushallinto.

Kyselyn toteuttavat Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun maaseutuelinkeinojen koulutusohjelman aikuisagrologiopiskelijat Paula Häyrinen ja Hannu Tuononen, joiden opinnäytetyöhön tämä kysely liittyy.

Kyselyn tiloja koskevat tiedot tulevat luottamuksellisesti vain kyselyn tilaajan käyttöön eikä tietoja luovuteta ulkopuolisille!
Opinnäytetyössä ei ilmene yksittäisten tilojen tietoja, vaan tuloksia käsitellään kokonaisuutena.

Vaihtoehtoisesti kyselyyn voi käydä vastaamassa myös sähköisesti osoitteessa: <http://tinyurl.com/kkmaatilat>.

**Vastausaikaa on 15.7.2010 saakka.
Vastaamiseen menee aikaa noin 10 minuuttia.**

Kiitokset vastauksistanne!

**Tietoa kyselystä:
Paula Häyrinen, puh. 040 5258642
Hannu Tuononen, puh. 050 5462042**

Lisätietoa hankkeista:
**Maitoa markkinoille –hankkeen hankesihteeri
Laura Blomqvist
ProAgria Pohjois-Karjala
laura.blomqvist(at)proagria.fi
puh. 040 3012461**

Perustietoja tilasta

1. Yrittäjän nimi: _____
2. Lähiosoite: _____
3. Postinumero: _____
4. Postitoimipaikka: _____
5. Puhelinnumero: _____
6. Sähköposti: _____
7. Yrittäjän ikä? _____
8. Yrittäjäkumppanin ikä? _____

9. Yrittäjän koulutustaso?

Merkitse ylin koulutustaso rastilla.

- ☐ Kansakoulu ja/tai keskikoulu tai peruskoulu
- ☐ Lukio
- ☐ Maatalouden perustutkinto tai vastaava alan ammattitutkinto
- ☐ Maatalousalan opisto
- ☐ Maatalousalan korkeakoulututkinto (ammattikorkeakoulu tai yliopisto)
- ☐ Maatalousalan oppisopimus
- ☐ Muu, mikä: _____

10. Yrittäjäkumppanin koulutustaso?

Merkitse ylin koulutustaso rastilla.

- ☐ Kansakoulu ja/tai keskikoulu tai peruskoulu
- ☐ Lukio
- ☐ Maatalouden perustutkinto tai vastaava alan ammattitutkinto
- ☐ Maatalousalan opisto
- ☐ Maatalousalan korkeakoulututkinto (ammattikorkeakoulu tai yliopisto)
- ☐ Maatalousalan oppisopimus
- ☐ Muu, mikä: _____

11. Tilan viljelty pinta-ala, omaa peltoa: _____ ha

12. Tilan viljelty pinta-ala, muilta vuokrattua peltoa: _____ ha

13. Tilan nykyinen tuotantosuunta?

Voit valita useamman vaihtoehdon, jolloin viivalle tulee merkitä prosentteina tuotantosuunnan osuus tilan kokonaisliikevaihdosta siten, että kokonaismääräksi muodostuu 100 %.

Esim.

maidontuotanto 70 %, kasvinviljely 20 %, naudanlihantuotanto 10 %

Vastaus on pakollinen!

- ☐ maidontuotanto
- ☐ naudanlihantuotanto
- ☐ porsastuotanto
- ☐ sianlihantuotanto
- ☐ lammastalous
- ☐ siipikarjatalous
- ☐ hevostalous
- ☐ kalatalous
- ☐ marjanviljely
- ☐ muu puutarhatalous
- ☐ viljanviljely
- ☐ nurmiviljely
- ☐ metsätalous
- ☐ matkailu
- ☐ muu, mikä: _____

14. Tilan tuotantoeläimet, jos niitä on?

Merkitse viivalle lukumäärä!

- ☐ lypsylehmiä
- ☐ emolehmiä
- ☐ muita lihanautoja
- ☐ emakoita
- ☐ lihasikoja
- ☐ uuhia
- ☐ hevosia
- ☐ muita, mitä: _____
- ☐ ei tuotantoeläimiä

Odotettavissa olevat muutokset

15. Sukupolvenvaihdos (merkitse rastilla sopivin vaihtoehto).

- ☐ Sukupolvenvaihdosta ei tapahdu 10 vuoden sisällä.
- ☐ Asia on vielä epäselvä.
- ☐ Sukupolvenvaihdos tapahtuu lähiaikoina, milloin: _____

16. **Seuraavien tilan tuotantosuuntien merkitys kasvaa tulevaisuudessa (5 vuoden sisällä). Voit valita useamman vaihtoehdon. Merkitse viivalle kasvun suuruus prosentteina!**

- ☐ maidontuotanto
- ☐ naudanlihantuotanto
- ☐ porsastuotanto
- ☐ sianlihantuotanto
- ☐ lammastalous
- ☐ siipikarjatalous
- ☐ hevostalous
- ☐ kalatalous
- ☐ viljanviljely
- ☐ nurmiviljely
- ☐ marjanviljely
- ☐ muu puutarhatalous
- ☐ metsätalous
- ☐ matkailu
- ☐ muu, mikä: _____

17. **Seuraavien tilan tuotantosuuntien merkitys vähenee tulevaisuudessa (5 vuoden sisällä). Voit valita useamman vaihtoehdon. Merkitse viivalle vähenemisen suuruus prosentteina!**

- ☐ maidontuotanto
- ☐ naudanlihantuotanto
- ☐ porsastuotanto
- ☐ sianlihantuotanto
- ☐ lammastalous
- ☐ siipikarjatalous
- ☐ hevostalous
- ☐ kalatalous
- ☐ viljanviljely
- ☐ nurmiviljely
- ☐ marjanviljely
- ☐ muu puutarhatalous
- ☐ metsätalous
- ☐ matkailu
- ☐ muu, mikä: _____

18. **Onko tilalla suunnitelmissa rakentaa viiden vuoden kuluessa?**

Merkitse rastilla sopivat vaihtoehdot.

- ☐ Asuinrakennus
- ☐ Tuotantorakennus
- ☐ Muu, mikä: _____
- ☐ En osaa sanoa

19. Mikäli tilalla aiotaan rakentaa,**Kyllä Ei En osaa sanoa**

___ ___ ___ **Pääsuunnittelijan (suunnittelukokonaisuudesta vastaava) käyttö rakentamisen suunnittelussa kiinnostaa.**

___ ___ ___ **Rakennuttajainsinöörin (tilaajan palkkaama) käyttäminen kilpailuttamisessa kiinnostaa.**

___ ___ ___ **Rakentamisen kokonaisurakointi (avaimet käteen) kiinnostaa.**

___ ___ ___ **Rakentamisen osaurakointi kiinnostaa.**

20. Olettaen tilan maataloustuotannon jatkumisesta 15 vuoden kuluttua, eli v. 2025.**Merkitse rastilla sopivin vaihtoehto.**

___ **Tuotanto jatkuu todennäköisesti omasta tai perillisen toimesta.**

___ **Tuotanto jatkuu todennäköisesti ulkopuolisen toimesta.**

___ **Tuotanto on todennäköisesti lopetettu.**

___ **En osaa sanoa.**

Tilan työvoima ja töiden jakautuminen**21. Montako henkilöä tilalla työskentelee omaa väkeä? _____****Esim. 1 tarkoittaa yksi henkilö työllistyy kokonaan, 1,5 tarkoittaa puolentoista henkilön työpanosta.****22. Montako henkilöä tilalla työskentelee palkattua työvoimaa? _____****0 = ei palkattua työvoimaa****23. Työskentely tilan ulkopuolella?****Lisää %-osuus henkilön koko työajasta.****Yrittäjä ___ %****Yrittäjäkumppani (puoliso, avopuoliso, maatalousyhtymän osakas, tms.) ___ %****Ei tilan ulkopuolella työskentelyä _____****24. Eläinten hoito- ja ruokintatyöt.****Töiden jakautuminen eri tekijöiden kesken (yhteensä 100 %). Esim:**

Yrittäjä 50 %

Yrittäjäkumppani (puoliso, avopuoliso, maatalousyhtymän osakas, tms.) 25 %

Ulkoistettu 25 %

Yrittäjä ____ %

Yrittäjäkumppani ____ %

Ulkoistettu ____ %

25. Eläinten jalostuksen suunnittelutyöt.

Töiden jakautuminen eri tekijöiden kesken (yhteensä 100 %):

Yrittäjä ____ %

Yrittäjäkumppani ____ %

Ulkoistettu ____ %

26. Ruokinnan suunnittelu.

Töiden jakautuminen eri tekijöiden kesken (yhteensä 100 %):

Yrittäjä ____ %

Yrittäjäkumppani ____ %

Ulkoistettu ____ %

27. Viljelyn suunnittelu.

Töiden jakautuminen eri tekijöiden kesken (yhteensä 100 %):

Yrittäjä ____ %

Yrittäjäkumppani ____ %

Ulkoistettu ____ %

28. Muokkaus- ja viljelytyöt.

Töiden jakautuminen eri tekijöiden kesken (yhteensä 100 %):

Yrittäjä ____ %

Yrittäjäkumppani ____ %

Ulkoistettu ____ %

29. Sadonkorjuutyöt.

Töiden jakautuminen eri tekijöiden kesken (yhteensä 100 %):

Yrittäjä ____ %

Yrittäjäkumppani ____ %

Ulkoistettu ____ %

30. Kasvinsuojelutyöt.

Töiden jakautuminen eri tekijöiden kesken (yhteensä 100 %):

Yrittäjä ____ %

Yrittäjäkumppani ____ %

Ulkoistettu ____ %

31. Muut konetyöt.

Töiden jakautuminen eri tekijöiden kesken (yhteensä 100 %):

Yrittäjä ____ %

Yrittäjäkumppani ____ %

Ulkoistettu ____ %

32. Mielestäni yrittäjälle jää vapaa-aikaa (merkitse rastilla sopivin vaihtoehto).

- ☐ riittävästi
☐ melkein riittävästi
☐ jonkin verran
☐ liian vähän
☐ ei ollenkaan

Yhteistyöhalukkuus

**33. Kiinnostus tilojen väliseen yhteistyöhön maataloustuotannossa?
Merkitse rastilla sopivat vaihtoehdot.**

Joku muu yhteistyömuoto: kirjoita tarkemmin kohtaan 36.

Olen erittäin kiinnostunut	Olen hieman kiinnostunut	En ole kiinnostunut	En osaa sanoa	
				Yhteisnavettainvestointi/maidontuotantoyksikkö
				Rehuntuotanto
				Lannan vastaanotto
				Koneurakointi
				Hiehokasvatus
				Lihantuotanto

**34. Kiinnostus maataloustuotannon kustannusten alentamiseen tilusjärjestelyillä?
Tilusjärjestelyillä parannetaan tilussijoitusta tiluksia vaihtamalla ja edistetään kiinteistöjen käyttöä.**

Merkitse rastilla esitetyistä vaihtoehdoista Sinulle parhaiten sopiva.

- ☐ Olen halukas osallistumaan tilusjärjestelyihin oman maatilani osalta, mikäli sellainen käynnistyy.
☐ En halua osallistua toimintaan.
☐ En osaa sanoa.

35. Olen kiinnostunut kuulemaan lisää tilojen välisestä yhteistyöstä ja haluan maksuttoman tilakäynnin mahdollisen yhteistyön kehittämiseksi.

- ☐ **Kyllä, Maitoa markkinoille -hankkeen toimesta.**
- ☐ **Kyllä, Pellot tuottamaan -hankkeen toimesta.**
- ☐ **En ole kiinnostunut.**

36. Omia ehdotuksia tilojen välisen yhteistyön tiivistämiseksi ja tuotannon tehostamiseksi:

37. Kuntien maaseutuhallintoa kootaan suuremmiksi alueellisiksi yksiköiksi viimeistään 1.1.2013. Keski-Karjalan neljän kunnan maataloustoimet yhdistynevät 1.1.2012. Kokoaikaiset palvelupisteet on tarkoitus ainakin aluksi säilyttää kaikissa kunnissa. Jatkossa palvelu kuntakeskuksissa saattaa olla osa-aikaista (esim. 1-3 pv viikossa) kokoaikaisen palvelun keskittyessä yhteen paikkaan. Hallinnoivana kuntana olisi joko Kitee, Rääkkylä tai Tohmajärvi.

Mikä kunta on mielestänne paras vaihtoehto hallinnoivaksi kunnaksi?

Voit valita kolme vaihtoehtoa ja antaa niille suosituimmuusjärjestyksen.

- 1. = paras vaihtoehto**
- 2. = toiseksi paras vaihtoehto**
- 3. = kolmanneksi paras vaihtoehto**

☐ **Kitee**

☐ **Rääkkylä**

☐ **Tohmajärvi**